

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin 1998-ci il yanvar ajanın 30-da "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 80 illiyinin keçirilməsi haqqında" Sərəncamı Cümhuriyyətin çoxsahəli fəaliyyətə verilən ən yüksək qiymətdir. Ulu öndər Heydər Əliyev qeyd edərək demişdir: "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay fəaliyyət göstərsə də, az yaşasə da xalqımızda azadlıq, müstəqillik fikirlərini daha da gücləndirmiş oldu. Müsəlman Şərqində ilk demokratik cümhuriyyətin məhz Azərbaycan torpağında yaranması xalqımızın XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində milli müstəqillik və azadlıq duyğulan ilə yaşaması ilə bağlıdır. O illərdə xalqımızın qabaqcıl şəxsiyyətləri, ziyanları, xalqımızda milli azadlıq, milli müstəqillik duyğularını gücləndirmiş, milli dirçəliş əhval-ruhiyyəsini yaymışdır. Bunların hamısı məntiqi olaraq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasına getirib çıxmışdır".

Soltanəli Qurbanov
Səbail YAP "Üzeyir Hacıbəyov - 68"
ƏPT-nin sədri
ADPU-nun dosenti

Dövlət başçımız Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tarixini, ədəbiyyatının, mədəniyyətinin araşdırılmasının vacibliyini istər çıxış və nitqlərində, istərsə də verdiyi müvafiq sərəncamlarında dəfələrlə xüsusi olaraq vurğulanıb.

Cənab Prezidentimizin Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 90 və 100 illik yubileyləri haqqında verdiyi məlum sərəncamları ile bərabər, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin tariximizdə tutduğu yere və liderlərinə verdiyi böyük qiymətin bariz nümunələrindən biri də Bakıda "İstiqlal Beyannaməsi" abidəsinin ucaldılması, Azərbaycanın üçrəngli bayrağının şərfinə Dövlət Bayraq Meydanının inşası və bu meydanda dalgalanan bayrağımızın dünyanın ən uca bayrağı olmasıdır. Ulu Öndərin layiqli davamçısı Prezidentimiz İlham Əliyev 2018-ci il yanvar ayının 10-da verdiyi sərəncamla 2018-ci ili "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti İli" elan etmişdir.

Zaqafqaziya Seyminin dağılmışından və meydana gəlmiş konkret tarixi şəraitdən istifadə etmək orada olan Azərbaycan nümayəndələri 1918-ci il mayın 27-də Azərbaycanın istiqlalını elan etdilər. Beləliklə, birinci Türk dövləti yaradıldı. Həmin il may ayının 30-da Tiflis şəhərində ilk respublikanın ilk hökuməti - Fətəli Xan Xoyskinin başçılığı altında Kabinet yaradıldı. Azərbaycan hökuməti ilk gündən geniş tədbirlər həyata keçirməyə başlamışdı.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin 30 iyun 1918-ci il tarixli qərarına əsasən Gəncədə Xalq Maarif Nazirliyinin dəftərxanası təşkil edildi, xalq maarifinin inkişafına çox böyük və mühüm təkan verən ilk tədbirlərdən biri türk dilinin dövlət dili elan edilməsi idi. Bu 1918-ci il 27 iyun tarixli qərara əsasən elan edildi. Bunlardan sonra Cümhuriyyət hökuməti milli

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin təhsilə töhfəsi

kadrların yetişdirilməsinə bu sahədə təhsilin tamamilə yenidən qurulmasına xüssü ehəmiyyət verdi.

Məktəblər milliləşdirildi. Azərbaycan Hökuməti mn 28 avqust 1918-ci il tarixli qərarına əsasən, bütün ibudai təhsil müəssisələrində təhsil şagirdlərin öz ana dilində aparılmalıdır. Dövlət dili olan Azərbaycan dilinin tədrisi icbari surətdə həyata keçirilmelidir. Təhsilin, maarif sisteminin milliləşməsi müəllim kadrlarının çatışmaması çətinliyi yaradırdı. Müellimə olan ehtiyacı ödəmək üçün 1918-ci ildə Gəncə. Şəki, Zaqatalada qısamüddətli pedaqoji kurslar təşkil edildi və Xalq Maarif Nazirliyi Qori Müəllimlər Seminarıyasının Azərbaycan şöbəsinin müstəqil seminarıya kimi Qazağa köçürülməsi haqqında qərar qəbul etdi.

1919-cu ilin əvvəllərində Azərbaycanda 23 orta məktəb var idi. Bakı, Gəncə və Qazaxda müəllim seminariyaları, Bakı, Gəncə və Şəkide "Müqəddəs Nina" qadın məktəbinə, Bakıda Politexnik və ticarət məktəbləri fəaliyyət göstərirdilər. Lenke-

ran qəzası 1919-cu ilin iyulunda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətə tabe edildikdən sonra sentyabrda kişi və qadın gimnaziyaları fealiyyətə başladı. Azərbaycan hökuməti ölkədə təhsili daha da genişləndirmək məqsədile 1919-cu ilin yanında qısa müddətli pedaqoji kurslar açıldı. Belə kurslar kişi və qadınlar Bakı, Gəncə, Şəkide, kişilər üçün Şuşa, Qazax, Qusar, Salyan və Zaqatalada açılmışdı. 1919-cu ildə 50 nəfər müəllim Türkiyədən gəlib müəllimlik fəaliyyətinə başlamışdır.

Tədris müəssisələrini lazımi vəsait və ədəbiyyatla təmin etmək həyata keçirilen mühüm islahatlardan biri idi. Xalq Maarif Nazirliyi Azərbaycan dilində dərsliklərin yazılıması və neşri üçün komissiya təşkil etmişdi. Türkiyədən də dərslik və dərs vəsaiti almışdı.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti milli kadrların hazırlanmasını tezleşdirmek üçün Xalq Maarifi Nazirliyinin qarşısında ali məktəblər yaratmağı tapşırı. Lakin o dövrəki tarixi şərait yalnız Bakı Dövlət Universitetinin açılmasına imkan verir.

Universiteti professor-müəllim heyətə təmin etmək üçün tanınmış alimlər dəvət olunur.

Universitetdə Məhəmməd Əmin Rəsulzadə Osmanlı ədəbiyyatı tarixini, Mirzə Rəhim Mırzəyev türk dilini, R.Kaplanov Osmanlı ədəbiyyat tarixini tədris edirdilər. Azərbaycanda ali təhsil sisteminin yaradılması və inkişafında böyük rolü olan tibb elmi sahəsində tanınmış alim, cərrah Vasilii Ivanoviç Razumovski universitetin ilk rektoru olmuşdur.

Ölkədə savadsızlığın ləğv edilməsi üçün bir çox şəhərlərdə - Bakı, Şuşa, Şəki, Zaqatala və Qazaxda yaşılı əhalisi üçün kurslar açılmışdı. Eyni zamanda Bakıda parlamentin üzvü Abdulla bəy Əfəndiyevin rəhbərliyi ilə ibtidai məktəb müəllimləri üçün xüsusi kurslar aşılmışdı. Bu kurslarda pedaqoqika, Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası öyrənilirdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin mədəni-maarif sahəsindəki qısa müddədə həyata keçirdiyi tədbirlər xalqımızın tarixində silinməz iş buraxmışdır.